

Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning

Förord

Den digitala medieutvecklingen har inneburit en revolution, inte minst vad gäller aktivt deltagande. Där medieanvändning för inte så länge sedan handlade om massmedierad envägskommunikation, har lättillgänglig teknik och interaktiva kommunikationsprotokoll öppnat en värld av möjligheter: Teoretiskt kan de allra flesta svenska barn och ungdomar idag vara med, oavsett om det gäller att söka kunskap, umgås eller kommunicera en åsikt.

I praktiken har verkligheten visat sig vara en annan.

I takt med att teknik och design förändrar förutsättningarna växer olika typer av klyftor. Vissa halkar efter – eller ställs utanför.

Vi är många som känner att utvecklingen går så rasande fort att det är svårt att hålla sig uppdaterad – nya plattformar, tjänster och program tillkommer dagligen och komplexiteten i medielandskapet ökar. Hur svårt är det då inte för alla som har någon form av psykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning?

Statens medieråd bygger kontinuerligt, tillsammans med akademien, vår kunskap på dessa områden. Barn och unga med neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar är exempel på grupper vi fokuserat särskilt på de senaste åren, i syfte att fördjupa förståelsen för variationer i medieanvändning och deltagande, och därigenom möjliggöra olika typer av insatser.

Denna studie fokuserar på medieanvändningen bland ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar i särskolan. Det är många stora variationer vilket gör det svårt att lyfta fram generella slutsatser. Men ett resultat är att särskoleelevernas användning av interaktiva medier är lägre än riksgenomsnittet. Trots detta är de mer utsatta för mobbning och elakheter.

Innebär det att vi behöver satsa mer på att forska och utveckla nya gränssnitt, specialdesignade för den här målgruppen? Eller handlar det om inställningen som vuxna i dessa ungas närhet har, vilka råd och vilken vägledning de ger?

Oavsett hur vi går vidare väcker slutsatserna viktiga frågor för såväl föräldrar som professionella som arbetar med dessa unga. Frågor vi behöver arbeta vidare med – om inte medieutvecklingen ska bidra till att vissa obemärkt stängs ute. Vi vill att alla ska kunna delta på sina villkor och fortsätter därför identifiera och rikta strålkastarljuset på obalanser. Utan det arbetet riskerar vissa ungas fri- och rättigheter att beskäras i det tysta.

Statens medieråd vill tacka Kristin Alfredsson Ågren för ett gott samarbete med studien och Emma Sorbring och Martin Molin för värdefulla synpunkter på manuset.

Stockholm, 4 februari 2019

Anette Novak

direktör

Innehåll

Bakgrund, metod och läsanvisning.....	3
Bakgrund	3
Enkät.....	3
Urval och deltagare	4
Genomförande	4
Läsanvisning	6
Resultatredovisning.....	7
Teknikinnehav	7
Fritidsaktiviteter	10
Självupplevd tidsåtgång och utsatthet på nätet	17
Kommunikation med vuxna	18
Medveten exponering på nätet.....	19
Lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning	21
Sammanfattning och slutsatser.....	23
Litteratur.....	25

Bakgrund, metod och läsanvisning

Bakgrund

Statens medieråd genomförde 2014 en kunskapsinventering rörande kunskap om medieanvändningen bland barn med kognitiva och intellektuella funktionsnedsättningar. Den visade på stora brister, framför allt vad det gäller kvantitativa data – Svenska sådana saknades helt. Myndigheten inledde 2015 ett samarbete med Nätkoll, ett Arvsfondsfinansierat projekt som fokuserade på medieanvändning bland unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Samarbetet resulterade i rapporten *Mer, oftare och längre tid: Barn och unga med NPF på nätet*, där medieanvändningen bland barn 13–16 år med NPF jämfördes med medieanvändningen hos det riksrepresentativa urvalet i Ungar & medier 2015 (se vidare nedan). Rapporten visade på stora skillnader mellan de båda grupperna.

Erfarenheterna från arbetet med denna studie aktualiserade ett behov av kunskap om gruppen unga med intellektuella funktionsnedsättningar (IF). Denna grupp är alltför liten för att fångas upp av nationella undersökningar med obundet slumpmässigt urval, som exempelvis Ungar & medier, varför en riktad datainsamling behövde göras.

Våren 2016 påbörjades ett samarbete mellan Linköpings universitet (Kristin Alfredsson Ågren, doktorand vid Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, docent Anette Kjellberg och professor Helena Hemmingsson) och Statens Medieråd. Målet var att genomföra en enkätundersökning om medieanvändning bland ungdomar med IF i särskolan samt en enkätundersökning riktad till deras föräldrar gällande attityder till de egna barnens medieanvändning. Etiskt godkännande från Linköpings regionala etikprövningsnämnd för sådan enkätundersökning fanns inom ramen för doktorandens avhandlingsarbete (Dnr 2014/370-31).

Enkät

Statens medieråd genomför varannat år en undersökning kallad Ungar & medier. Undersökningen omfattar ett obundet slumpmässigt urval av barn och unga 0–18 år och datainsamlingen utförs av Statistiska centralbyrån. Det frågeformulär som används i denna enkätundersökning anpassades i flera steg för att göra den tillgänglig för målgruppen unga med IF. Frågeformuläret pilottestades även i tre omgångar med ungdomar i särskolan. Inom ramen för Ungar & medier görs även en undersökning av vårdnadshavares attityder till barns medieanvändning, kallad Föräldrar & medier. Frågeformuläret till denna bibehölls med tillägg av demografiska frågor. Den pilottestades av en förälder med barn i särskola.

Anpassningarna bygger på en litteratursökning avseende design av kvantitativa enkäter för inklusion av personer med kognitiva och/eller intellektuella funktionsnedsättningar. Utöver detta användes erfarenheter från en kvalitativ studie genomförd vid Linköpings universitet¹ samt doktorandens praktiska erfarenheter av målgruppen från tio års arbete som arbetsterapeut.

Anpassningarna av frågeformuläret gjordes i sex steg:

1. Vissa frågor valdes bort, då de bedömts innehålla alltför abstrakta begrepp för målgruppen.² Dock behölls flera variabler för att möjliggöra jämförelser med data insamlad av Statens medieråd inom ramen för Ungar & medier.
2. Anpassning av texten till lättläst svenska.

¹ Alfredsson Ågren, Kjellberg & Hemmingsson 2018

² Finlay & Lyons 2001

3. Svartalternativen gjordes om till en Likert-skala med 2–4 steg. Fler än 3 steg har visat sig möjliga att hantera för målgruppen men upp mot fem kan bli för svårt för personer med måttlig IF.³ Dessa tre steg av anpassningar ledde till den lättlästa pappersenkäten som distribuerades.
4. Ljudstöd:frågor och svartalternativ lästes in av anställd på teknikföretaget Neonova AB.
5. Bildstöd: anpassning och Pictogrambilder genom programvaran Pict-O-Stat valdes av doktoranden med ett konsultativt stöd från teknikföretaget. Det var 2–4 bilder/fråga samt 1 bild/svartalternativ.
6. Det sista steget av anpassning var att en stödperson kunde komma till elevernas skolor med en surfplatta för stöd vid inloggning för att besvara enkäten. Totalt innehöll enkäten till ungdomarna 45 frågor/variabler varav tre hade tre följdfrågor. Fem frågor var av demografisk karaktär.

Validitetstest

Samtliga enkäter har pilottestats med Think Aloud-metoden (Patton, 2015), vilken här innebar att de som pilottestade enkäten förde ett resonemang tillsammans med forskaren om förståelse av frågor, instruktioner m.m. Såväl pappersversionen som webbversionen av ungdomsenkäten har pilottestats för validitet och användbarhet för målgruppen vid tre tillfällen med totalt fem elever. Förändringar i utformningen av frågor gjordes efter varje tillfälle, och språket förenklades. Föräldraenkäten pilottestades av en förälder till ett barn inom målgruppen, varefter en fråga om funktionsnedsättning lades till.

Urval och deltagare

Urvalsprocessen har beslutats i samråd med statistiker vid Linköpings universitet. Då det inte finns några register att tillgå där ungdomar med IF kan sökas ut skedde urvalet via ett stratifierat urval av fyra kommuner i två län med särskoleenheter.

Inledningsvis valdes två län. Ett län valdes enligt bekvämlighetsurval för att möjliggöra den sjätte anpassningen av ungdomsenkäten, med besök av stödperson i skolan för att logga in på enkäten. Det andra länet valdes utifrån att det var mer tätbefolkat än det första. Ett stratifierat urval av två kommuner/län skedde utifrån: olika storlek på kommuner; färre-fler invånare (SCB stat, 2016) Valet motiveras av att olika kommuner kan ha olika satsningar som pågår gällande IT inom t.ex. skolverksamhet, vilket kan påverka resultatet. En kommun avböjde deltagande via rektor för den särskoleenhet som fanns. På grund av detta rekryterades avslutningsvis ytterligare en kommun inom det länet, där datainsamling påbörjades hösten 2017. I de fyra kommunerna skickades enkäterna till ett totalurval av elever samt vårdnadshavare/förälder vid samtliga särskoleenheter i respektive kommun med inklusionskriteriet att eleverna var 13–20 år. Totalt elva särskoleenheter ingick, varav fem var grundskolor och sex var gymnasieskolor, där totalt 318 elever med föräldrar utgjorde urvalet.

Enligt Skolverkets uppgifter fanns det läsåret 2016/17 4 099 högstadiel elever på grundsärskola och 5 920 i gymnasiesärskolan. Av dessa totalt 10 019 ungdomar gick 4 123 inom den skolform (träningsskola eller individuellt program) eleven tillhör då den har måttlig eller grav IF.⁴

Genomförande

Särskolorna i respektive kommun identifierades genom Skolverkets öppna skolenhetsregister och rektorer för respektive skola kontaktades av doktoranden. Inledningsvis via e-post, därefter via

³ Hartley & MacLean 2006

⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning>

telefon. Detta arbete påbörjades i oktober 2016 och har skett i omgångar p.g.a. av svårigheter att nå rektorer. Vid två av kommunerna har kontaktad rektor valt att kontakten ska gå via kommunens Utbildningskontor, som då kontaktades av doktoranden. Vid åtta av skolorna vidarebefordrade rektor till en administratör att skicka adressuppgifter till vårdnadshavare/förälder med elev till universitetet, vid övriga tre skolor har rektor skickat adressuppgifter. De uppgifter som erhöles var elevers namn, postadresser samt skolform. Utskicken till respektive vårdnadshavare/förälder samt elever har skett i omgångar mellan 2016-11-25 och 2017-10-25, se tabell 1. En anledning till detta var att erhållandet av korrekta adresslistor krävde många upprepade kontakter med rektorer samt administratörer. Webbenkäten var öppen för att besvara t.o.m. 2017-11-30. Datainsamlingen genomfördes av Kristin Alfredsson Ågren med hjälp av Valerie Tegelström.

Totalt har 114 ungdomar av de 318 besvarat enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 36,2 %. Det är i linje med svarsfrekvensen på 38,7 % som 2016 års enkät "Ungar & medier" hade, distribuerad av SCB. Eftersom jämförelsedata i Ungar & medier-undersökningen endast omfattar unga upp till och med 18 års ålder, uteslöts samtliga särskoleelever över 18 år, vilket resulterade i ett nettounderlag om 95 informanter i åldern 13–18 år, 59 % pojkar och 41 % flickor. Eftersom ålder är en av de faktorer som har störst betydelse för ungas medieanvändning,⁵ har analyserna genomförts i enlighet med åldersindelningen i Ungar & medier: en grupp bestående av unga 13–16 år (60 individer) och en grupp med unga 17–18 år (35 individer).

Det visade sig emellertid att graden av funktionsnedsättning var snedfördelad bland respondenterna över 17 år; betydligt fler pojkar hade en lindrig IF och fler flickor hade en måttlig sådan (se nedan). Detta innebär att nedbrytningar på kön i det äldre åldersintervallet bedömts som irrelevanta – de återspeglar sannolikt i huvudsak graden av funktionsnedsättning. I åldersintervallet 13–16 år görs däremot nedbrytningar på kön. Denna grupp består av 60 % pojkar, 40 % flickor. Enligt Skolverkets statistik från 2017 var 38 % av eleverna i grundskolan flickor, varför urvalet avseende kön är representativt.⁶ 62 % av respondenterna i åldersintervallet 13–16 år hade en lindrig IF och 38 % en måttlig sådan. Nedbrutet på kön hade 64 % av pojkarna en lindrig IF jämfört med 58 % av flickorna.

Jämförelsedata från *Ungar & medier 2017* (datainsamlingen 2016, se ovan) består av svar från 1 161 respondenter, 45 % pojkar och 55 % flickor. Syftet med jämförelserna är att se på vilka sätt – om några – medieanvändningen bland unga i särskolan skiljer sig från genomsnittet av unga i samma ålder. Studien av unga med IF utgörs av ett förhållandevis litet dataunderlag, men som nämnts är gruppen svår att nå, då det inte finns några register att tillgå. Det bör påpekas att även Ungar & medier innehåller unga med funktionsnedsättningar. Åtta procent av respondenterna i Ungar & medier angav att de har någon funktionsnedsättning. De vanligaste angivna diagnoserna var ADHD, ADD, autism, Aspergersyndrom samt dyslexi.⁷ Endast två individer (0,2 %) uppgav att de har lindrig IF respektive lindrig utvecklingsstörning. Givet att ungefär 1 % av landets grundskoleelever gick i särskola under 2017, kan det konstateras att unga med IF förefaller vara underrepresenterade bland dem som svarat i Ungar & medierstudien.⁸

⁵ Se t.ex. Davidsson 2018, Ohlsson 2018, Ungar & medier 2017 (2017).

⁶ <http://www.jmftal.artisan.se/databas.aspx?sf=os&hg=L0&vg=Elever&sy=0&varid=1&varid=2&varid=5&varid=3 &year=2017&area=&area=-99&render=true&mode=1#tab-1>

⁷ I SCB:s Undersökning av barns levnadsförhållande 2014–16 uppgavs 24 % av barn 12–18 år ha någon form av funktionsnedsättning. I dessa ingår 11 % med astma eller allergi. I Ungar & medier 2017 har endast 0,2 % av respondenterna svarat astma eller allergi på frågan om de har en funktionsnedsättning, varför man kan anta att de inte uppfattar detta som en regelrätt funktionsnedsättning.

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning>

De undersökta individerna redovisas huvudsakligen som en homogen grupp, dvs. barn med intellektuell funktionsnedsättning. Gruppen är dock i högsta grad differentierad. Vissa har lindrig IF medan andra har måttlig sådan. Detta kan ha kraftig inverkan på resultatet. Läsaren bör hålla i minnet att underlaget dock är för litet för att tillåta särredovisning av dessa två grupper.

En lindrig IF innebär att man klarar det mesta själv men behöver hjälp med vissa praktiska saker som till exempel att sköta sin ekonomi. Många kan läsa och skriva enkelt språk.⁹

Vid en måttlig IF kan man oftast tala och förstå sådant som är enkelt och hör ihop med vardagslivet. Man behöver stöd av människor som ser till att man har det bra och hjälper till med till exempel mat, kläder, tider och ekonomi.¹⁰

Läsanvisning

Samtliga diagram i denna rapport redovisar jämförelser mellan medieanvändning hos 13–16-åringar med IF och barn i samma åldersintervall från Ungar & medier 2017. Den förra gruppen benämns av stilistiska skäl omväxlande ”unga med IF” och ”elever i särskolan”, vilket alltså ska uppfattas som synonymer. Gruppen barn som ingår i Ungar & medier 2017 kallas genomgående för ”genomsnittet” eftersom de utgör ett riksrepresentativt genomsnitt av åldersgruppen ifråga. Av utrymmesskäl har Ungar & medier förkortats till U&M i diagrammen. Alla resultat presenteras i procentandelar, både för samtliga respondenter inom grupperna unga med IF och genomsnittet samt nedbrutet på kön.

⁹ <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwinpIHihLHfAhXBkCwKHezrCfMQFjAAegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.spsm.se%2Fglobalassets%2Fproduktionsstodswebben%2Fbehovsbeskrivningar%2Futvecklingsstornig.pdf&usg=AOvVaw0um88P894J1a7uID5MG2yA>

¹⁰ <https://www.1177.se/Stockholm/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Utvecklingsstornig/>

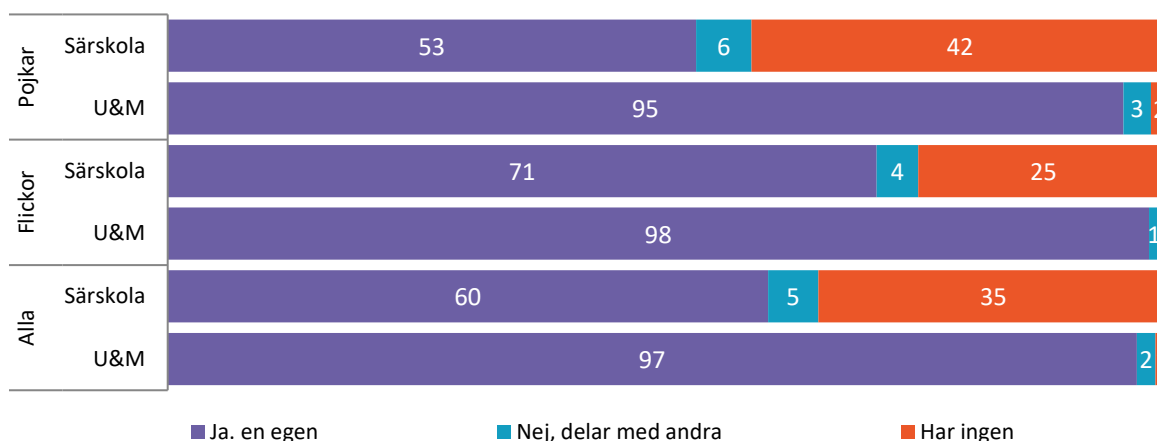
Resultatredovisning

I det följande redovisas de enkätfrågor där det finns jämförbara data om elever i särskolan och Ungar & medier 2017.

Teknikinnehav

Inledningsvis ställdes ett antal frågor om respondenternas innehav av olika typer av medieteknik.

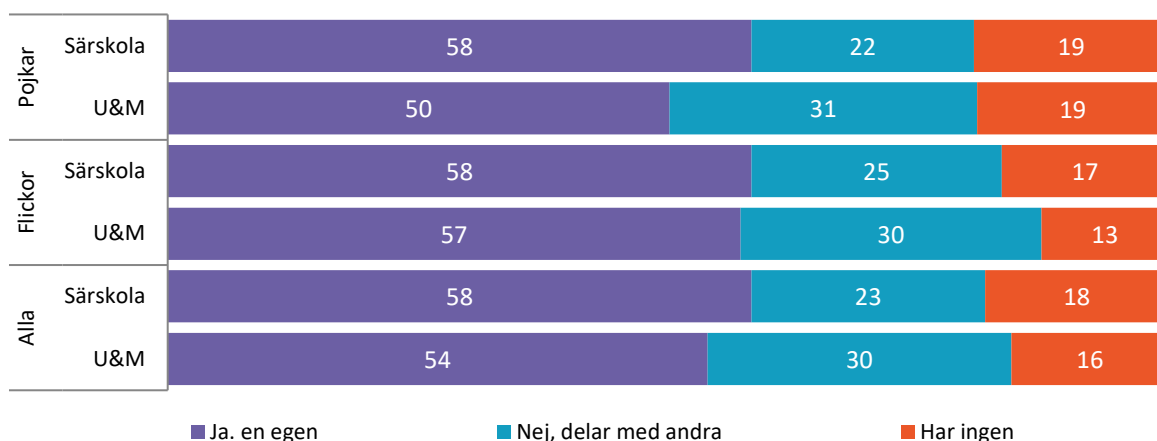
1. Har du en egen mobil med appar? 13–16 år.

I Ungar och medier 2017 frågades ungdomarna om de hade tillgång till smartphnone respektive mobil med knappar, i avsikt att synliggöra skillnader i innehav av nyare och äldre mobiltyper. I enkäten till ungdomar med IF användes istället uttrycken "mobil med appar" respektive "mobil med knappar" då undersökningsledarna ansåg att det var en tydligare distinktion för respondenterna. Mobil med appar i diagrammet betyder alltså smartphone. Medan i det närmaste alla 13–16-åringar i Ungar & medier-undersökningen har egna smarta mobiler/mobiler med appar har endast 60 % av unga med IF sådana. Det föreligger också en tydlig könsskillnad i innehavet bland de senare: 71 % av flickorna har en sådan mobil, jämfört med 53 % av pojkarna.

Bland 17–18-åringarna har andelen unga med IF med egen mobil ökat till 74 %, vilket fortfarande är mindre jämfört med Ungar & medier-respondenternas 97 %. Att ha en mobil med knappar är mycket ovanligt i Ungar & medier: 7 % av 13–16 och 9 % av 17–18 har det. Däremot har 26 % respektive 21 % av eleverna i särskolan sådana telefoner.

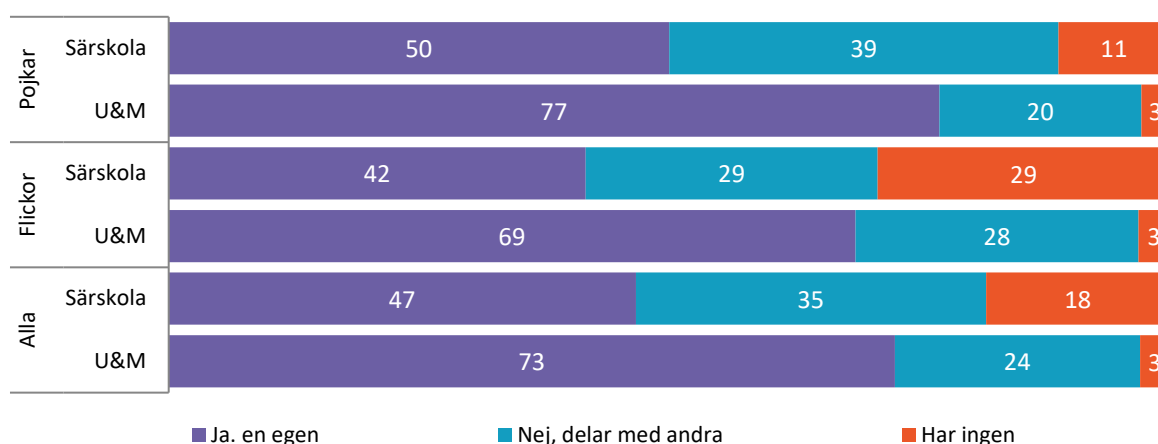
2. Har du en egen platta, exempelvis Ipad? 13–16 år.

Medan innehavet av mobiler är ojämnt fördelat mellan de två grupperna, är det mycket likartat avseende surfplattor, eller ”plattor”, åtminstone bland 13–16. Faktum är att de är vanligare bland eleverna i särskolan. Könsskillnaderna är emellertid små.

Bland 17–18-åringarna är det betydligt vanligare med egna surfplattor bland unga med IF (63 % jämfört med genomsnittets 38 %). Att 25 procentenheter fler av eleverna i särskolan har en surfplatta är den största differensen över huvud taget när det gäller innehav av medieteknik. Medan innehavet av surfplattor är lägre bland genomsnittet i de övre tonåren, ökar detta med stigande ålder bland särskoleeleverna.

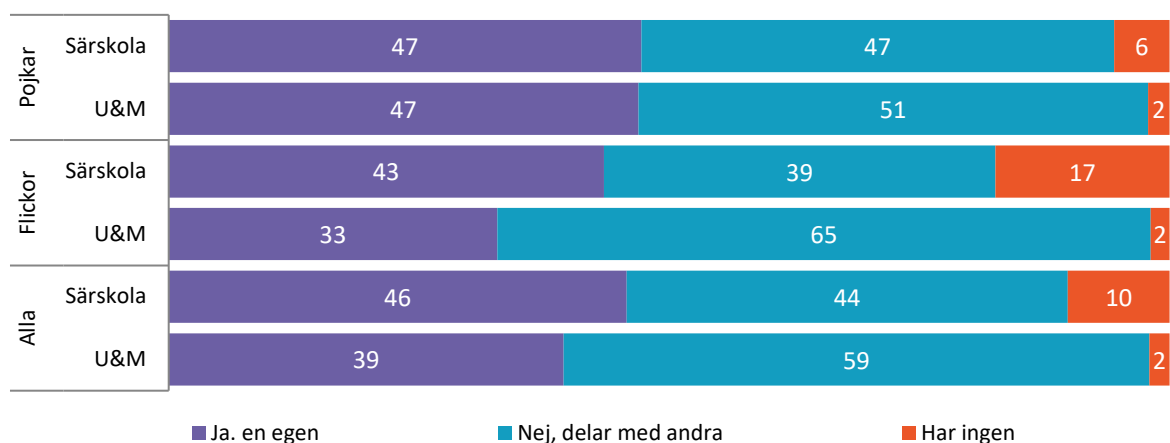
3. Har du en egen dator? 13–16 år.

Bland 13–16-åringar är datorinnehavet betydligt lägre (47 %) bland elever i särskolan jämfört med genomsnittet (73 %). Det är också något vanligare att pojkar har datorer oavsett funktionsnedsättning.

Skillnaden är inte fullt lika stor bland 17–18, men även i detta åldersintervall är datorinnehavet lägre bland unga med IF (66 %) jämfört med genomsnittet (86 %). Om man jämför utvecklingen av innehav av surfplatta och dator kan man se två olika utvecklingstendenser. Hos genomsnittet sjunker innehavet av surfplattor med stigande ålder, samtidigt som datorinnehavet ökar. Man kan anta att datorerna i någon mån kommer att ersätta plattorna, möjligen i takt med att kraven på skolarbete ökar – en dator är ju betydligt bättre lämpad att skriva längre texter på än en surfplatta – och i takt med att ungdomarna spelar mer avancerade spel som kräver starkare datorkapacitet. Bland eleverna i särskolan ökar både innehavet av plattor och datorer med stigande ålder. Medan det bland 17–18 är ungefär lika vanligt att unga med IF har en egen surfplatta (63 %) och en egen dator (66 %), är det inte ens hälften så vanligt bland genomsnittet att man har en surfplatta (38 %) som en dator (86 %).

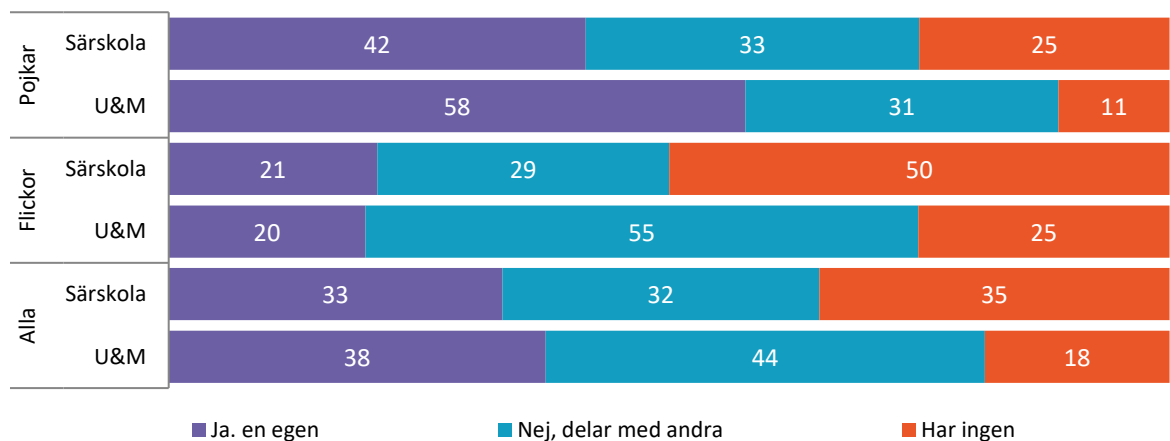
4. Har du en egen TV? 13–16 år.

Frågan avser teknikinnehav, alltså inte möjligheten att titta på streamad tv via exempelvis en dator. Skillnaderna är små i åldersintervallet 13–16. Det är något vanligare att unga med IF har en tv (46 %, genomsnittet: 39 %). Det är vanligare att flickor i särskolan har en egen tv (43 %) jämfört med flickor i genomsnitt (33 %), men ingen skillnad mellan pojkarna. Notervärt är att pojkar i båda grupperna oftare har en tv än flickorna. Förklaringen till pojkarnas större tv-innehav står möjligen att finna i nästföljande fråga, om innehav av spelkonsoler.

Även bland 17–18-åringarna är det något vanligare med en egen tv bland eleverna i särskolan (46 %, genomsnittet: 42 %).

5. Har du eget Xbox, Playstation eller Wii ? 13–16 år.

Totalt inskränker sig skillnaderna mellan unga med IF och genomsnittet till 5 procentenheter, men såväl hos genomsnittet som bland eleverna i särskolan är det betydligt vanligare att pojkar har spelkonsoler jämfört med flickor. De omfattande könsskillnaderna i konsolinnehav kan åtminstone delvis förklara skillnaderna i tv-innehav, eftersom en tv ofta används som skärm till en konsol.

Bland 17–18-åringarna är skillnaderna mellan de två grupperna större, 32 % av genomsnittet har en spelkonsol, jämfört med 46 % av eleverna i särskolan.

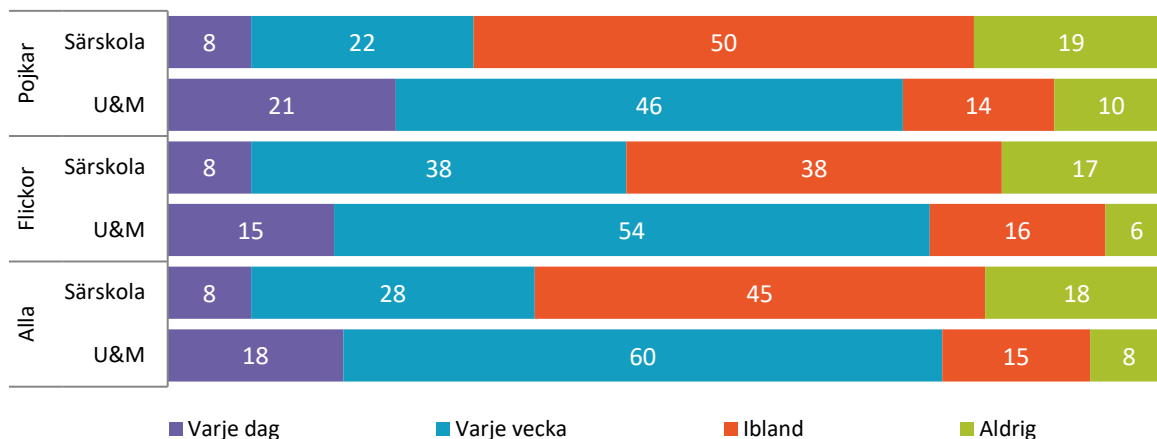
Sammanfattningsvis kan det konstateras att genomsnittet oftare har sådan teknik som antingen är i huvudsak kommunikativt inriktad – smarta mobiler – eller mer komplex att använda – datorer. Det är

däremot vanligare att unga med IF har apparater som har enklare gränssnitt – surfplattor – eller kräver liten eller ingen input från användaren – tv-apparater.

Fritidsaktiviteter

Respondenterna fick inte bara frågor om teknikinnehav, utan även om vilka aktiviteter de ägnar sig åt på fritiden och hur ofta.

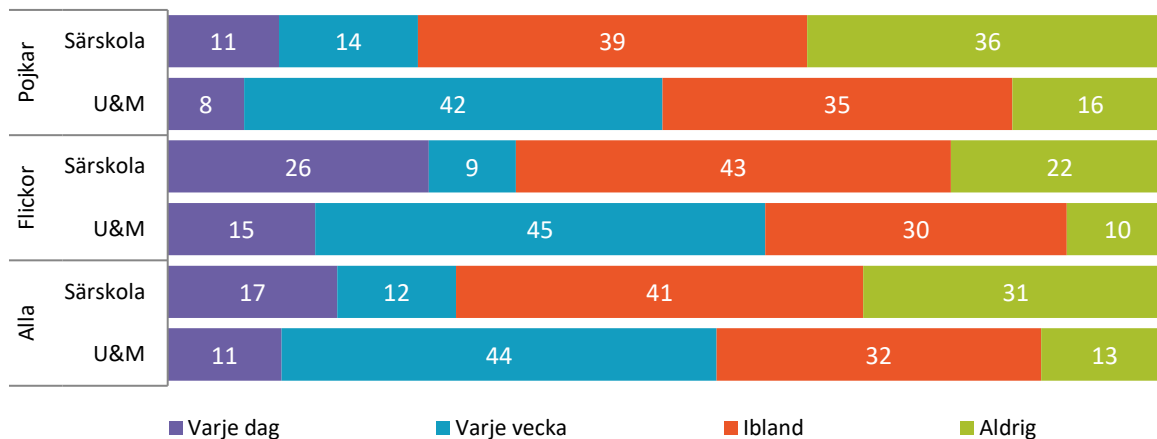
6. Brukar du sporta och träna? 13–16 år.

Genomsnittet sportar och tränar betydligt oftare (78 % gör det varje vecka eller oftare) än eleverna i särskolan (36 %). Könsskillnaderna är små hos genomsnittet (67 % av pojkarna tränar varje vecka eller oftare jämfört med 69 % av flickorna), men relativt stora bland unga med IF (30 % av pojkarna tränar varje vecka eller oftare jämfört med 46 % av flickorna).

I det äldre åldersintervallet är skillnaderna mellan genomsnittet och eleverna i särskolan mindre. 70 % av de förra tränar varje vecka eller oftare mot 63 % av de senare.

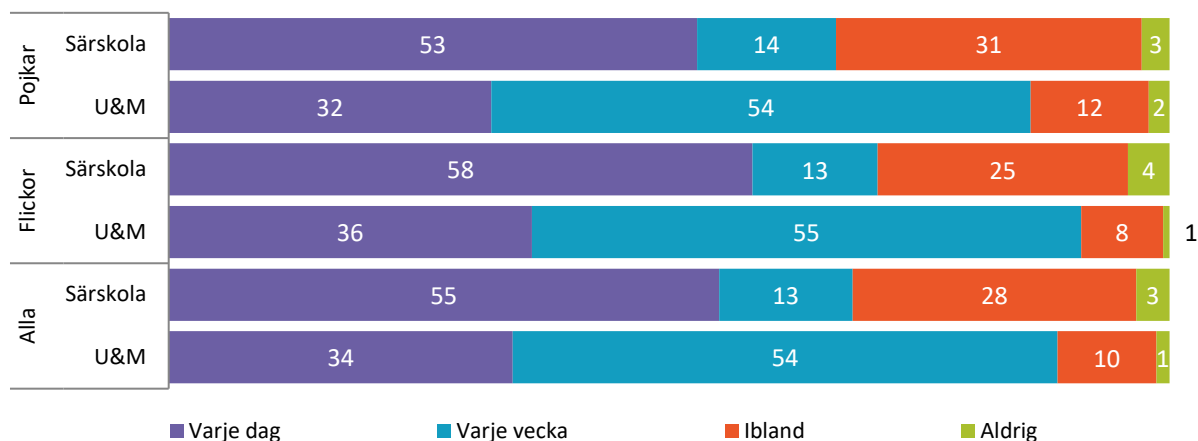
7. Brukar du läsa böcker och tidningar? 13–16 år.

Läsvanorna skiljer sig åt på flera intressanta sätt. En större andel av unga med IF (17 %) läser varje dag jämfört med genomsnittet (11 %). Samtidigt är det en större andel av eleverna i särskolan som aldrig läser (31 %) än hos genomsnittet (13 %). Om man ser till läsning varje vecka eller oftare är det betydligt vanligare hos genomsnittet (55 %) än hos unga med IF (29 %). Oavsett funktionsnedsättning uppträder samma könsskillnad: flickor läser betydligt oftare än pojkar.

I åldersintervallet 17–18 är skillnaden i dagligt läsande marginell mellan elever i särskolan (14 %) och genomsnittet (15 %). Däremot är läsande varje vecka betydligt mindre vanligt i den förra gruppen (25 %) än i den senare (62 %). Det är också en större andel unga med IF som aldrig läser (29 %) än genomsnittet (19 %).

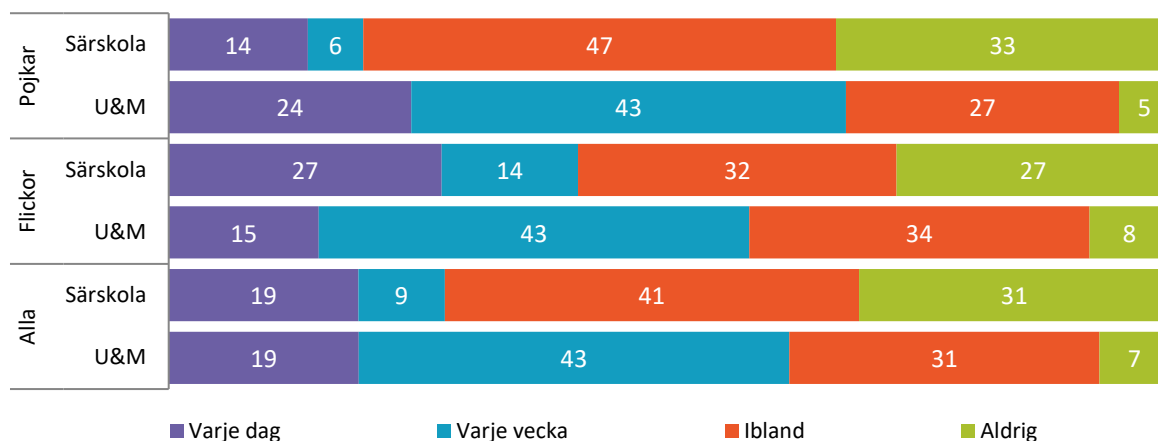
8. Brukar du titta på film eller TV-program? 13–16 år

Hur ofta man tittar på filmer eller tv-program skiljer sig kraftigt åt mellan eleverna i särskolan och genomsnittet. (Notera att frågan gäller filmer och program, alltså innehåll oavsett plattform). 55 % av de förra tittar varje dag, jämfört med 34 % av de senare. Samtidigt är det också en betydande grupp unga med IF som tittar mindre ofta än varje vecka eller aldrig: 31 % jämfört med 11 % hos genomsnittet. Könsskillnaderna är små eller obefintliga.

Samma mönster kan iakttagas i åldersintervallet 17–18 år, fast med något mindre skillnad avseende det dagliga tittandet. 54 % av eleverna i särskolan tittar på filmer eller tv-program varje dag, jämfört med genomsnittets 40 %.

18. Brukar du titta på TV-nyheter eller läsa nyhetstidningar? 13–16 år.

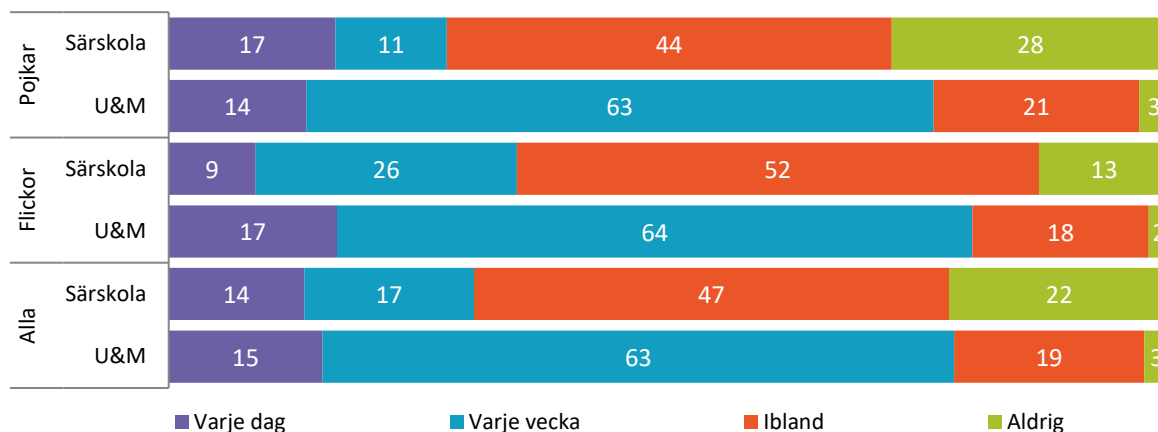

Bland de yngre är daglig nyhetskonsumtion via tv och tidningar vanligast bland flickor i särskolan (27 %). Att ta del av nyheter varje vecka är betydligt mindre vanligt bland unga med IF. I detta avseende utmärker sig pojkarna i särskolan: endast 20 % av dem tar del av nyheter via tv och tidningar varje vecka. Det är också betydligt vanligare att unga med IF aldrig tar del av nyheter jämfört med genomsnittet. Här måste det dock observeras att det vanligaste sättet att ta del av nyheter enligt *Ungar & medier 2017* är via smartphones, vilket inte fanns med i enkäten till

särskoleeleverna. Den totala nyhetsanvändningen är alltså högre än vad som framgår av diagrammet bland ungdomar i genomsnitt och den kan även vara högre bland ungdomar med IF.

Även i det äldre åldersintervallet är det i genomsnitt vanligare att ta del av nyheter varje vecka (62 %) jämfört med elever i särskolan (20 %).

10. Brukar du träffa kompisar hemma eller ute? 13–16 år.

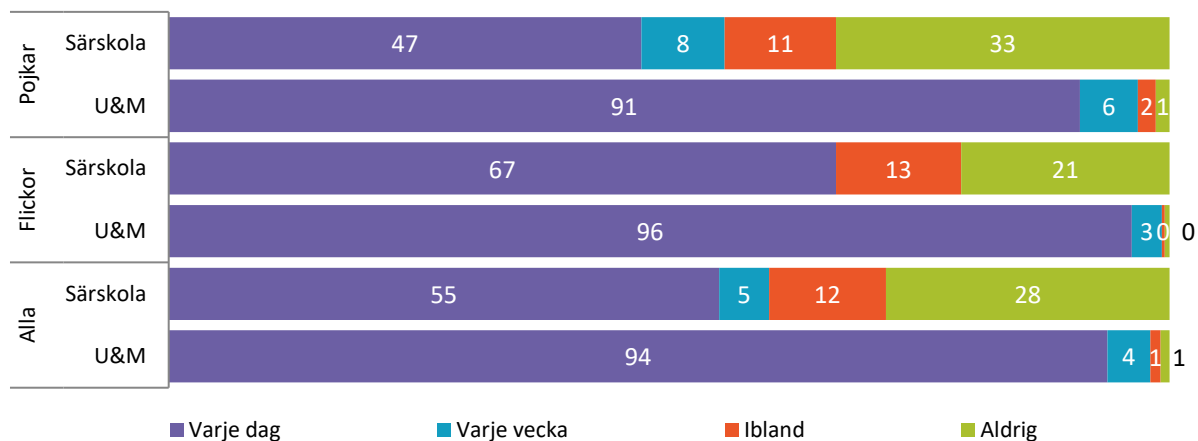

När det gäller att träffa kompisar varje dag är skillnaderna små med undantag för flickor i särskolan (9 %) som gör det mindre ofta än flickor i genomsnitt (17 %). Det är dock mycket stora skillnader avseende att göra det åtminstone varje vecka, 78 % av genomsnittet gör detta, jämfört med 31 % av unga med IF. Det är också betydligt vanligare bland eleverna i särskolan att aldrig träffa kompisar (22 %), jämfört med genomsnittets 3 %.

Skillnaderna är ännu större i det äldre åldersintervallet. Medan 86 % av genomsnittet träffar kompisar varje vecka, gör bara 22 % av unga med IF det.

Tidigare forskning har visat att unga med IF i högre grad än andra känner sig ensamma.¹¹ Detta är troligen en följd av att de mer sällan träffar kamrater. I samma studie framträdde dock inga skillnader när det gäller upplevelse av ensamhet i relation till umgänge på internet. Man kan alltså anta att sociala kontakter på nätet fyller en socialt kompensatorisk funktion för denna grupp.

11. Brukar du använda mobilen? 13–16 år.

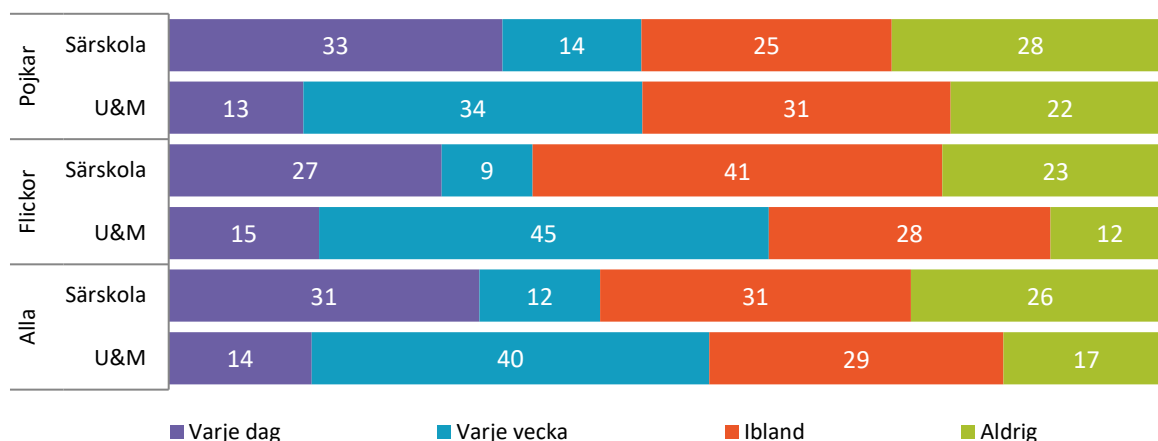

¹¹ Sharabi & Margalit 2011

Liksom när det gäller innehav av mobiler är användandet av sådana mycket olika fördelat, vilket är följdriktigt eftersom det är svårt att använda en mobil man inte har. Dagligen använder 94 % av genomsnittet mobilen, jämfört med 55 % av unga med IF. Det är också stor skillnad mellan pojkars och flickors dagliga användning i särskolegruppen 47 % respektive 67 %. Medan endast 1 % av genomsnittet aldrig använder en mobil, är motsvarande andel bland eleverna i särskolan 28 %.

Skillnaderna är mindre, men likartade, i det äldre åldersintervallet: 66 % av unga med IF använder mobilen dagligen jämfört med 94 % av genomsnittet. 20 % av eleverna i särskolan använder aldrig mobil, jämfört med 0 % hos genomsnittet.

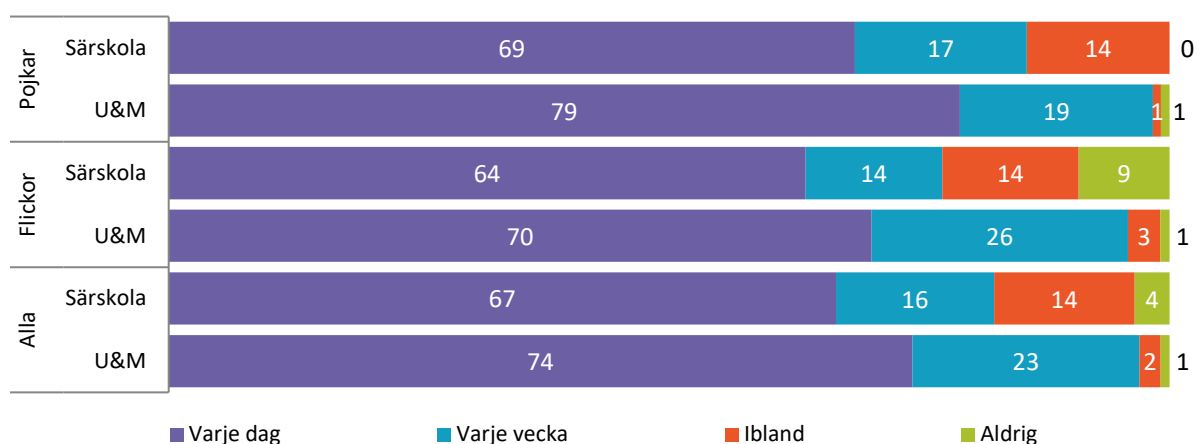
12. Tittar du på TV-program eller film på nätet exempelvis SVT Play? 13–16 år

En betydligt större andel av unga med IF (31 %) tittar dagligen på internetströmmad tv jämfört med genomsnittet (14 %). Det är dock större andelar bland särskoleeleverna som ibland eller aldrig ser sådan tv. Medan flickorna i genomsnittgruppen oftare tittar på strömmad tv jämfört med pojkarna, är förhållandet det omvända bland unga med IF.

Samma tendenser framträder i åldersintervallet 17–18: en större andel av eleverna i särskolan tittar dagligen (24 % jämfört med genomsnittets 16 %) och en större andel som tittar ibland eller aldrig (56 % jämfört med genomsnittets 39 %).

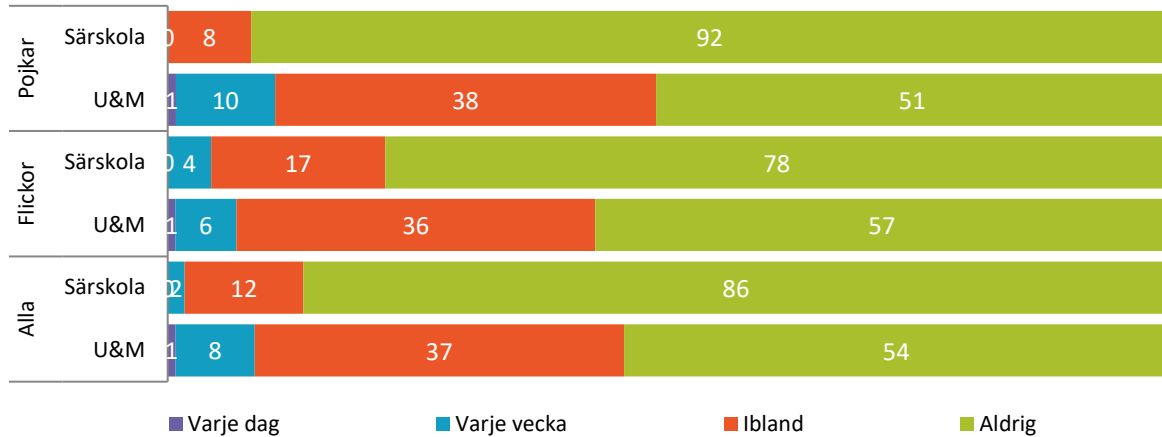
13. Tittar du på filmklipp exempelvis på YouTube? 13–16 år.

Medan större andelar särskoleelever tittar på internetströmmad tv dagligen, är förhållandet det omvända när det gäller filmklipp på Youtube: 74 % av genomsnittet gör detta, jämfört med 67 % av unga med IF. I båda grupperna är det något vanligare att pojkar tittar dagligen.

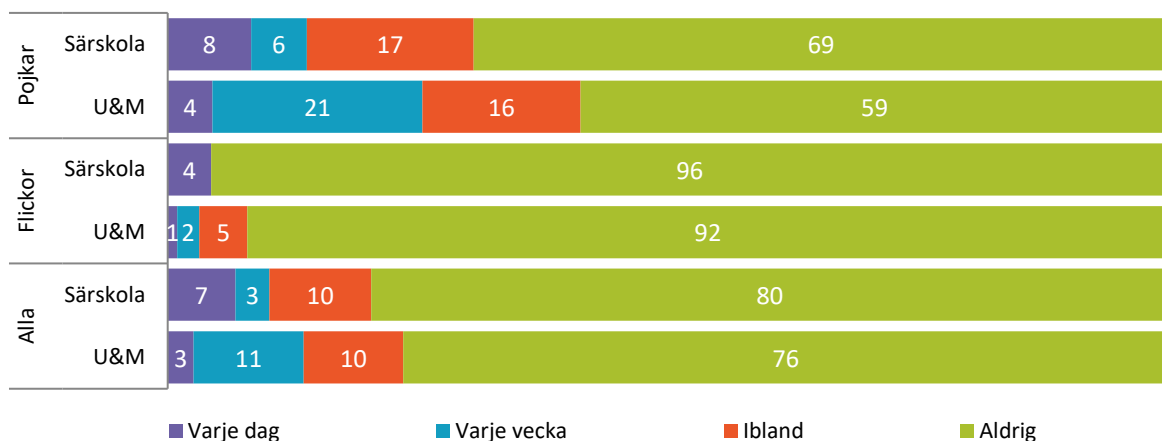
Även bland 17–18-åringarna tittar eleverna i särskolan något mindre ofta (56 % dagligen) jämfört med övriga (65 % dagligen).

14. Köper du saker på nätet med mobil, platta eller dator? 13–16 år.

En av de största skillnaderna mellan grupperna i denna rapport gäller att köpa saker på nätet. Medan 46 % av genomsnittet gör detta, är det bara 14 % av eleverna i särskolan som någon gång handlat på internet. Könsskillnaderna är små i den förra gruppen, medan flickor med IF oftare köpt något på nätet (21 %) än pojkarna (8 %). Även bland de äldre är skillnaderna stora: 24 % av eleverna i särskolan har köpt något på nätet jämfört med 59 % av genomsnittet.

15. Tittar du på porr på nätet på mobilen, plattan, datorn? 13–16 år

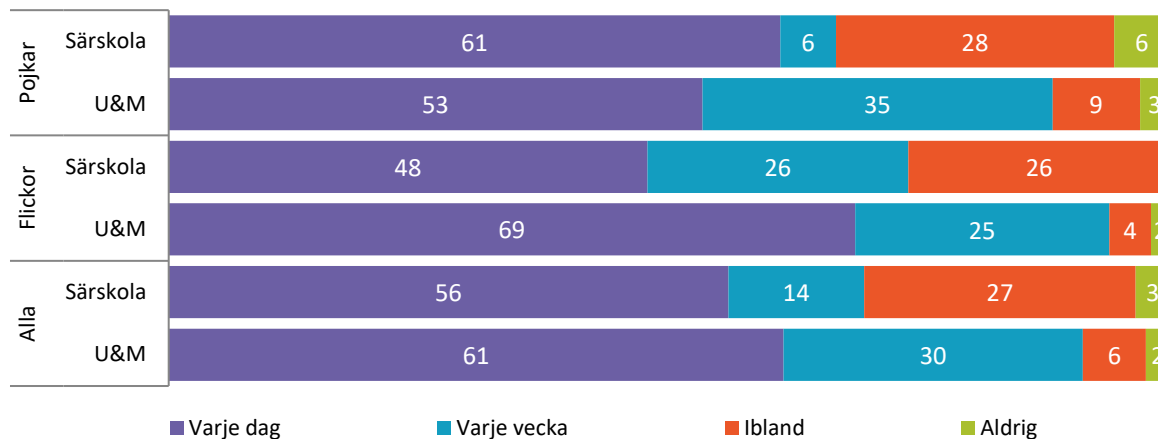

Totalt sett skiljer sig inte de båda gruppernas pornografianvändning särskilt mycket åt (4 procentenheter). Det föreligger dock stora könsskillnader i båda grupperna. Glappet mellan porr-tittande pojkar (41 %) och flickor (8 %) i genomsnittsgruppen är 33 procentenheter och skillnaden mellan pojkar (31 %) och flickor (4 %) bland eleverna i särskolan 27 procentenheter.

Det går, som påpekats, inte att bryta ner data på kön i den äldre gruppen, men där är skillnaden mellan porrkonsumtionen hos unga med IF (24 % tittar någon gång) och genomsnittet (38 % tittar någon gång) större.

I en intervjustudie med vårdnadshavare till och personal som arbetar med unga med IF menade flera att gruppens relativa omogenhet resulterar i ett senare intresse för sexualitet, vilket kan ha inverkat på resultatet.¹²

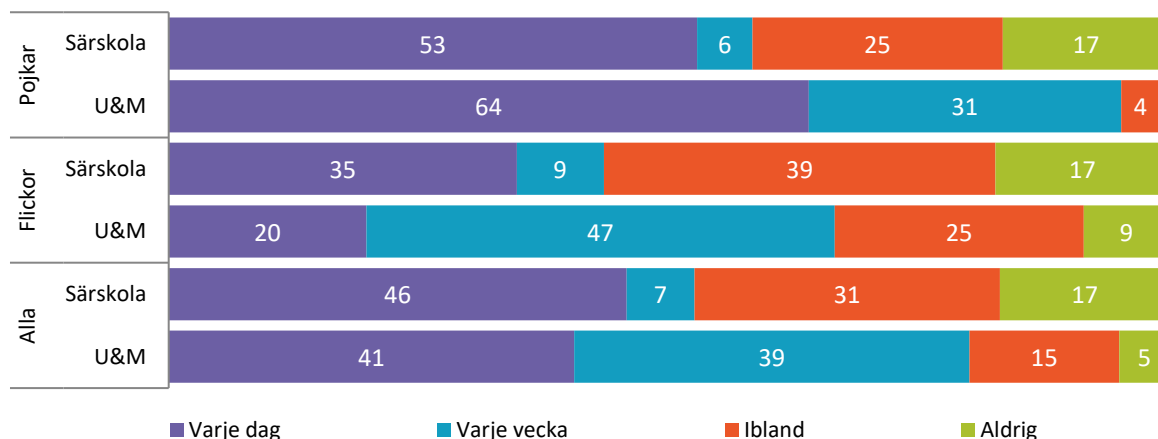
16. Lyssnar du på musik på nätet på mobil, platta, dator? 13–16 år.

Det dagliga musiklyssnandet är likartat i de båda grupperna. Det är däremot betydligt större andelar bland unga med IF (30 %) som bara lyssnar ibland eller aldrig än bland genomsnittet (8 %). Bland genomsnittet lyssnar flickor oftare dagligen (69 %) än vad pojkarna gör (53 %). Det omvända gäller eleverna i särskolan, där 61 % av pojkarna lyssnar dagligen mot 48 % av flickorna.

I det äldre åldersintervallet är dagligt musiklyssnande betydligt vanligare hos genomsnittet (80 %) än hos unga med IF (62 %).

17. Spelar du spel på mobil, platta eller dator? 13–16 år.

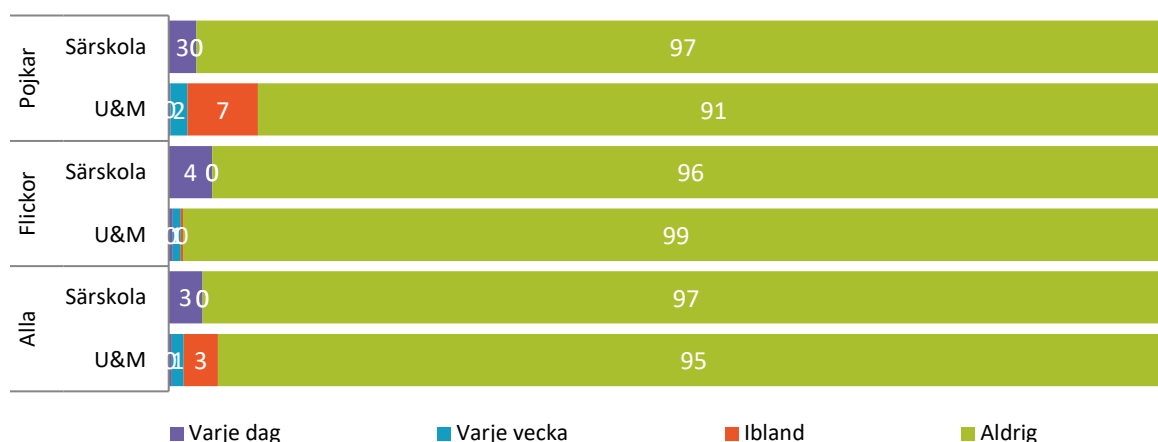

När det gäller dagligt digitalt spelande inskränker sig skillnaden mellan grupperna till 5 procentenheter. Däremot är det en betydligt större andel som spelar varje vecka i genomsnittet (80 %) än bland unga med IF (53 %). Pojkar spelar oftare än flickor, men könsskillnaderna är betydligt större i genomsnittet (dagligt spelande bland pojkar: 64 %, bland flickor: 20 %) än bland eleverna i särskolan (dagligt spelande bland pojkar: 53 %, bland flickor: 35 %). Det är också fler bland de unga med IF som spelar ibland eller aldrig.

¹² Löfgren-Mårtensson, Sorbring & Molin 2015

I det äldre åldersintervallet är det vanligare med dagligt spelande bland eleverna i särskolan (40 %) än bland genomsnittet (32 %).

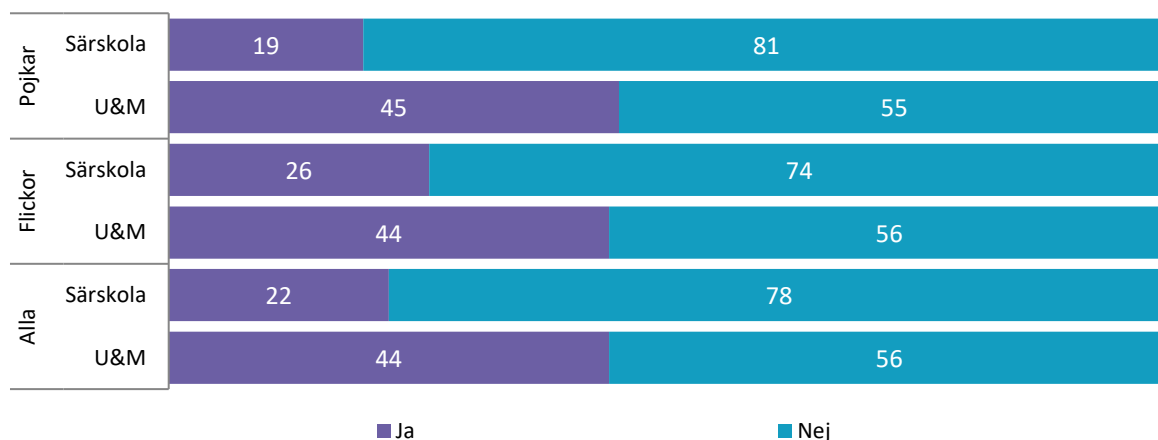
18. Spelar du om riktiga pengar på nätet? 13–16 år.

Spel om pengar är mycket ovanligt i åldersintervallet 13–16 år. Den enda nämnvärda skillnaden är att något fler pojkar i genomsnittet (9 %) spelar någon gång, jämfört med pojkar med IF (3 %).

Även i det äldre åldersintervallet är spel om pengar en marginell företeelse, 9 % av eleverna i särskolan spelar någon gång och 6 % av genomsnittet.

19. Använder du karta och GPS i mobilen via nätet? 13–16 år.

Det är dubbelt så vanligt att genomsnittet använder karta och GPS i mobilen (44 %) som att särskoleeleverna gör det. Könsskillnaderna är små.

Även bland de äldre är det betydligt vanligare att dessa funktioner används av genomsnittet (71 %) än att särskolegruppen gör det (43 %).

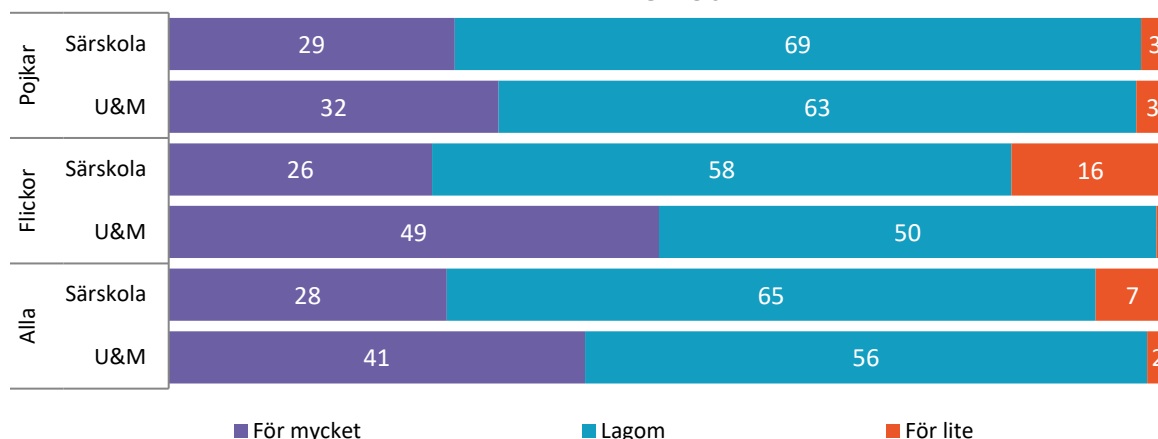
Sammantaget syns skillnader i användningsmönster mellan barn med IF och genomsnittet, bl.a. när det gäller att köpa saker på internet, mobilanvändning och att sporta och träna. I alla tre avseenden är det mindre frekvent bland barn med IF jämfört med genomsnittet. Med tanke på att unga med IF inte har egna mobiltelefoner i samma utsträckning som genomsnittet förvånar det inte att användningen också är betydligt lägre. Det är också en stor grupp, 28 %, som aldrig använder mobilen jämfört med 1 % i genomsnittet. En förklaring kan vara att de använder en surfplatta istället

för mobil, dels tack vare det tydligare användargränssnittet och att den är enklare att använda om man också har en fysisk funktionsnedsättning. Det kan också vara så att de i hög utsträckning har en assistent med sig och därför inte behöver en mobil.

Tv-tittandet – både linjärt och strömmat – är dock mer frekvent bland barn med IF jämfört med genomsnittet. Dagligt tv-tittande är betydligt vanligare bland elever i särskolan (55 %) än bland genomsnittet (34 %). Dagligt tv-tittande är generellt vanligast bland barn under 10 år, och faktum är att tittandet bland unga med IF är jämförbart med barn 2–8 år i Ungar & medier-studierna. Detta kan ha att göra med den intellektuella utvecklingen hos barn med IF: Att konsumera medier är enklare än att producera och som anonym konsument behöver man heller inte vara rädd att bli utsatt, utan kan slappna av.

Självupplevd tidsåtgång och utsatthet på nätet

**20. Hur mycket tycker du att du använder nätet på mobilen, plattan, datorn?
13–16 år.**

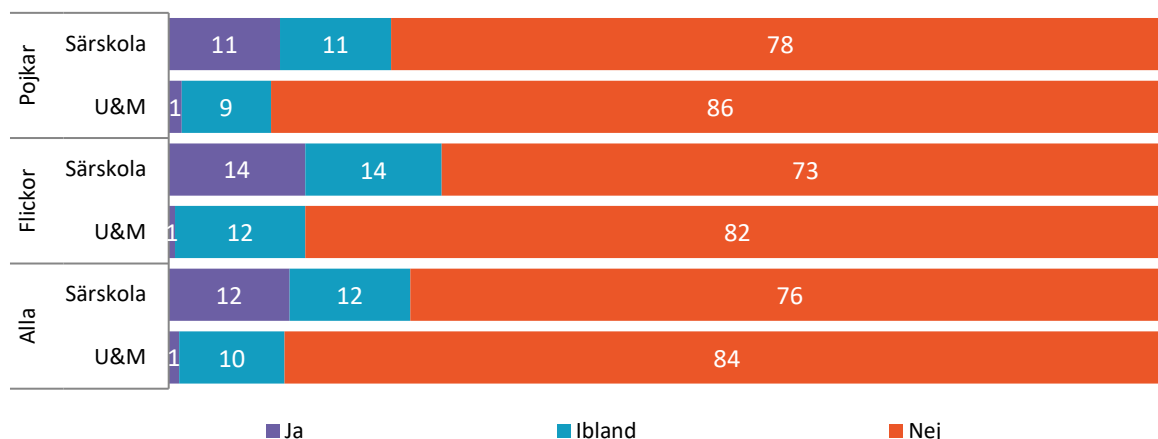

Respondenterna ombads också ange om de tycker att de använder sin digitala teknik för mycket, lagom, eller för lite. Totalt sett är det vanligare att genomsnittsgruppen anser sig använda mobil, platta och dator för mycket (41 %, särskolegruppen: 28 %). Bland pojkarna föreligger inga större skillnader mellan grupperna, men det är betydligt vanligare att flickor ur genomsnittsgruppen anser sig använda apparaterna för mycket (49 %), än vad flickor med IF tycker (26 %). I den senare gruppen återfinns också en andel som tycker att de använder dessa apparater för lite (16 %).

Bland 17–18-åringarna är skillnaden mellan grupperna än större: medan 43 % av genomsnittet tycker att de använder medierna för mycket, anser bara 19 % av eleverna i särskolan detsamma. Detta kan bero på att unga med IF i regel faktiskt använder medier i mindre utsträckning. Det kan också förklaras med att deras föräldrar ger uttryck för att internet ger dem sociala kontakter som de annars inte skulle ha haft, och därmed förmedlar till barnen att deras medieanvändning är positiv.¹³

¹³ Löfgren-Mårtensson, Sorbring & Molin 2015, Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtensson 2015

21. Har någon varit dum mot dig på mobilen eller via nätet? 13–16 år.

Det är mer än dubbelt så vanligt att unga med IF råkat ut för att någon varit dum mot dem på mobilen eller via nätet (24 %), jämfört med genomsnittet (11 %). I båda grupperna är detta vanligare bland flickor än bland pojkar.

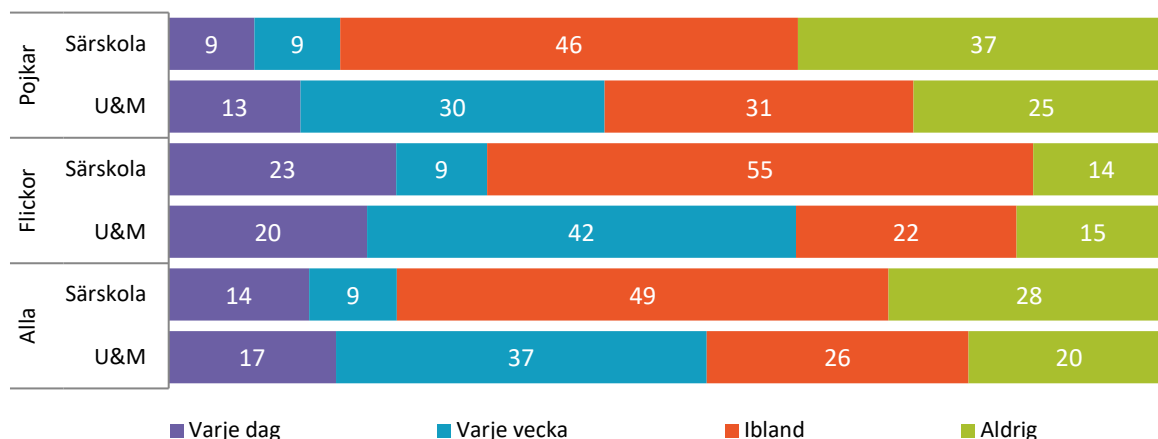
I det äldre åldersintervallet är det mer än tre gånger så vanligt att unga med IF råkat ut för detta (30 %) jämfört med genomsnittet (9 %).

Av vilken anledning personer varit dumma mot eleverna i särskolan framgår inte av denna studie. Forskning från Spanien, Chile och Mexico har dock visat att 97,7 % av e-mobbning riktad mot unga med IF beror på att de är annorlunda.¹⁴

Kommunikation med vuxna

För att mäta i vilken utsträckning informanterna kommunicerar med vuxna om sin medieanvändning ställdes två frågor: hur ofta de talar med vuxna om saker de sett på internet respektive om datorspel de spelat.

22. Pratar du med någon vuxen om saker du sett på mobilen eller nätet? 13–16 år.

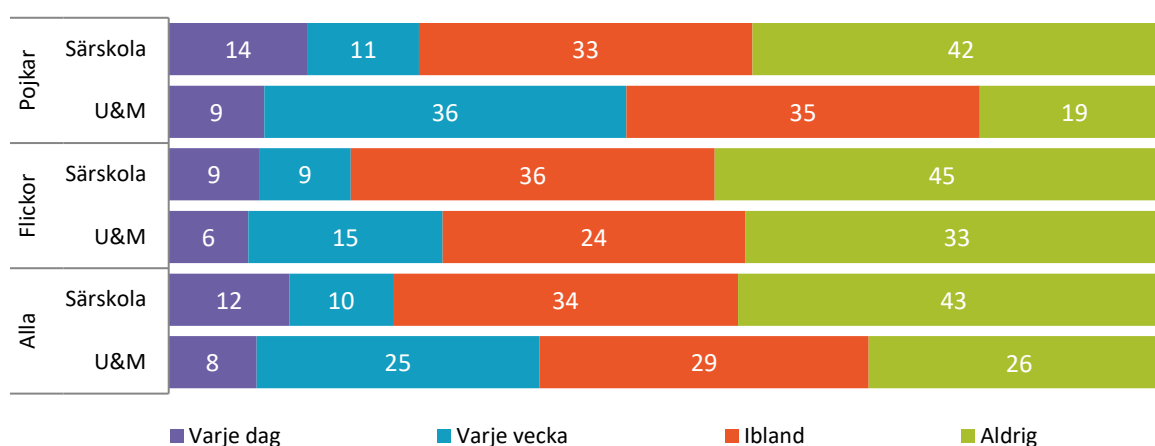

¹⁴ Jenaro et al (2018). "Annorlunda" är en rak översättning av "different".

Den dagliga kommunikationen om upplevelser på nätet eller i mobilen skiljer sig inte särskilt mycket åt mellan de två grupperna. Det gör däremot andelarna som pratar om detta varje vecka. Medan 23 % av eleverna i särskolan pratar med vuxna, är andelen hos genomsnittet hela 54 %. I båda grupperna kommunicerar pojkarna mindre än flickorna om detta. Notervärt är också att flickor med IF aningen oftare (23 %) pratar med vuxna än flickorna ur genomsnittsgruppen (20 %).

I det äldre åldersintervallet är skillnaderna ännu större: medan 21 % av eleverna i särskolan pratar om internetupplevelser varje vecka, är andelen hos genomsnittet 64 %. I en svensk studie av föräldrar till unga med IF, förklarade flera av de intervjuade att de inte oroade sig särskilt för vad barnen gjorde på nätet, eftersom de inte trodde att de kunde hamna i problematiska situationer. De vårdnadshavare som verkligen oroade sig, frågade mer. Föräldrarna framhöll också att nätet utgjorde en möjlighet för barnen att agera utan att framstå som funktionsnedsatta.¹⁵

23. Pratar du med någon vuxen om datorspel du har spelat? 13–16 år.

När det gäller datorspel är den dagliga kommunikationen med vuxna något vanligare bland unga med IF (12 %) jämfört med genomsnittet (9 %). Förhållandet är dock det omvända när det gäller att prata varje vecka (unga med IF: 22 %, genomsnitt: 33 %). Det är också betydligt fler bland eleverna i särskolan som aldrig talar med någon vuxen om detta (43 % jämfört med genomsnittets 26 %). I båda grupperna pratar pojkarna mer med vuxna än vad flickorna gör, vilket har sin förklaring i att pojkar spelar betydligt mer än flickor och därmed har mer att prata om.

Samma tendenser kan iakttas i det äldre åldersintervallet: daglig kommunikation med vuxna är något vanligare bland unga med IF (15 % jämfört med genomsnittets 8 %) medan den veckovisa är mindre vanlig i samma grupp (15 % jämfört med 26 %).

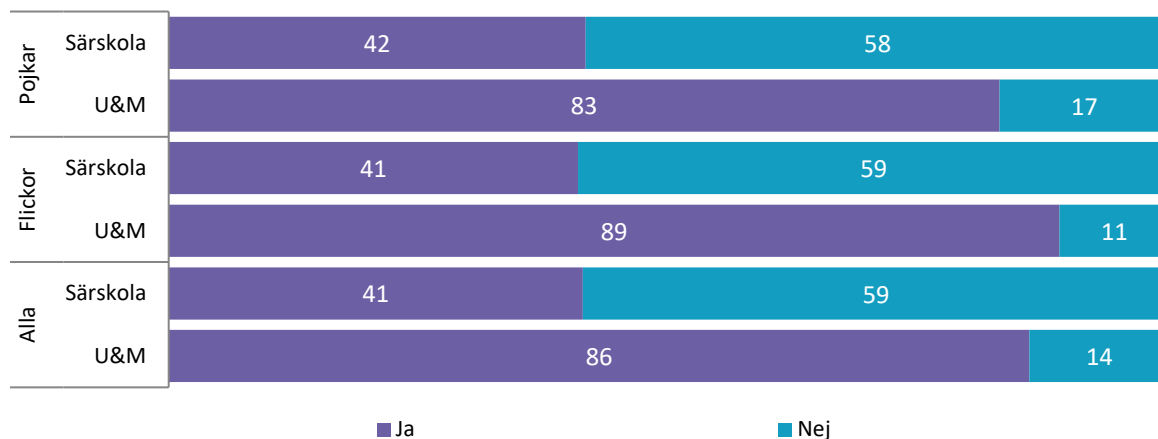
Medveten exponering på nätet

Slutligen ställdes ett antal frågor om hur mycket personlig information man medvetet delar på internet. I Ungar & medier gällde frågorna exponering i sociala medier, men i enkäten till unga med IF förenklades frågorna till att gälla "på nätet" i allmänhet. Frågorna är således inte hundra procentigt jämförbara, men då lejonparten av all medveten exponering på internet (åtminstone den där användaren inte är en offentlig person och har åtminstone en rudimentär kontroll över hur och vilka personuppgifter som ska visas) sker i sociala medier finns det anledning att redovisa svaren. Användningen av sociala medier skiljer sig kraftigt åt mellan grupperna. Medan 92 % av 13–16-

¹⁵ Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtensson 2015

åringarna och 97 % av 17–18-åringarna i genomsnittsgruppen använder sociala medier, är motsvarande andelar bland unga med IF endast 44 % respektive 61 %.

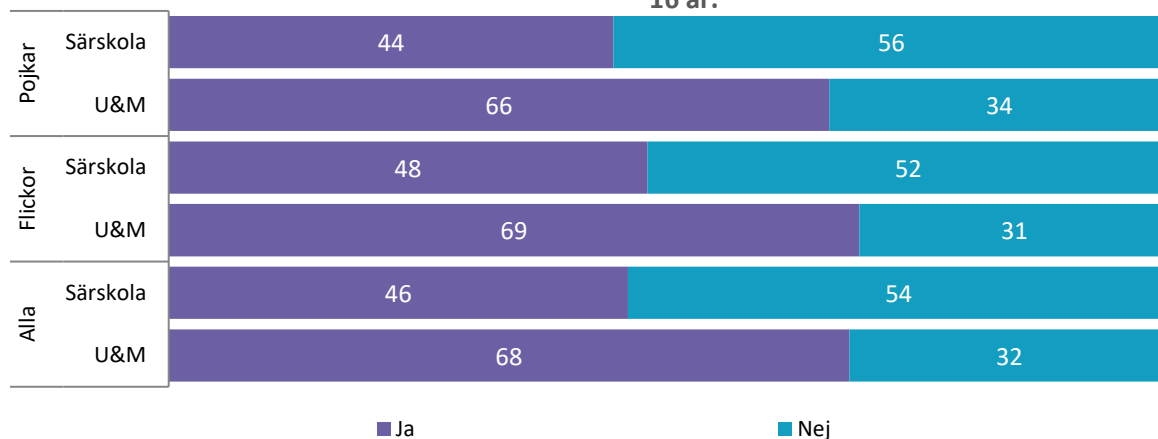
24. Visar du bild på dig själv på nätet på mobilen, plattan, datorn? 13–16 år.

Betydligt färre av eleverna i särskolan (41 %) visar bilder på sig själv jämfört med genomsnittet (86 %). Könsskillnaderna är små i båda grupperna.

Samma tendens kan iaktas bland 17–18-åringarna: 89 % av genomsnittet visar bilder på sig själva jämfört med 53 % av unga med IF.

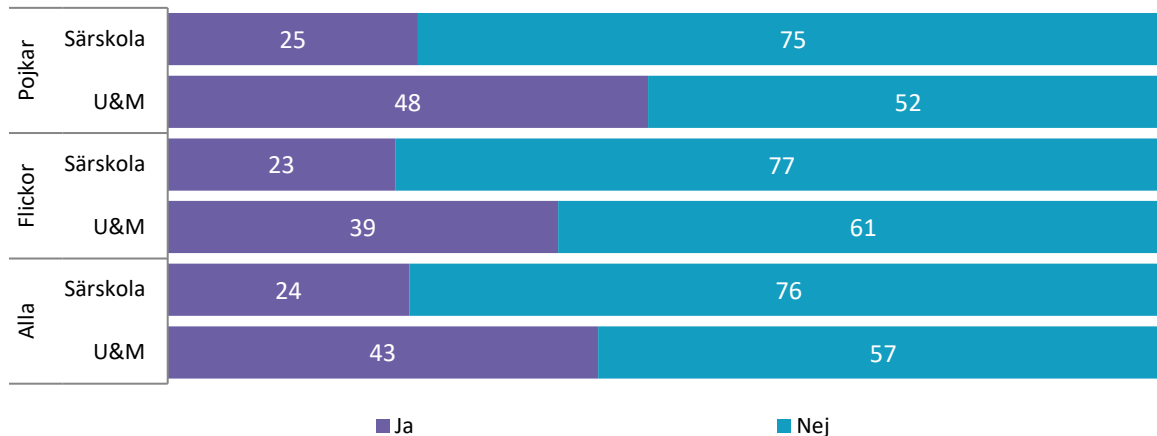
25. Skriver du ut ditt riktiga namn på nätet på mobilen, plattan, datorn? 13–16 år.

Även när det gäller att uppge sitt riktiga namn är eleverna i särskolan mer restriktiva (46 %) än genomsnittet (68 %). Även här är könsskillnaderna små.

Samma tendens finns i det äldre åldersintervallet där 47 % av de unga med IF uppger sitt eget namn jämfört med 89 % av genomsnittet.

26. Visar du vilken skola du går i på nätet på mobilen, plattan, datorn? 13–16 år.

Skillnaderna är mindre mellan de två grupperna när det gäller att uppge vilken skola man går på – men det är också generellt betydligt färre som gör detta, 43 % av genomsnittet jämfört med 24 % av unga med IF. I genomsnittgruppen är det vanligare att pojkar uppger detta (48 %) än att flickor gör det (39 %).

Betydligt fler uppger sin skolas namn i det äldre åldersintervallet, och det är fortfarande vanligare bland genomsnittet (62 %) än bland elever i särskolan (41 %).

Kvalitativa studier har visat att unga med IF sällan låter vare sig sin funktionsnedsättning eller det att de går på särskola ingå i sin självpresentation i sociala medier.¹⁶ Eftersom de, som tidigare konstaterats, är mer utsatta för elakheter på nätet, och dessa elakheter sannolikt motiveras med deras funktionsnedsättning, är det en fullt logisk strategi att försöka dölja detta. Det finns också tecken på att ju mer unga med IF interagerar med icke funktionsnedsatta på nätet, desto fler negativa upplevelser får de. Detta leder till både minskad aktivitet i sociala medier och minskad generell internetanvändning.¹⁷

Lindrig och måttlig intellektuell funktionsnedsättning

I denna rapport behandlas huvudsakligen gruppen unga med IF som en homogen grupp. I urvalet ingår emellertid både unga med lindrig och måttlig IF, varför skillnader mellan dessa två grupper behöver en kortare belysning. Tyvärr är antalet respondenter för få för att man ska kunna bryta ner resultaten på både grad av IF och kön.

På de flesta frågor ligger unga med lindrig IF högre än de med måttlig IF. Det gäller såväl innehav som de olika användningsområdena och andra erfarenheter av medier. Det finns emellertid några undantag. Unga med måttlig IF äger något oftare en surfplatta (61 %) och en tv (50 %) än unga med lindrig IF (57 % respektive 43 %). Dagligt tv-tittande är betydligt vanligare bland unga med måttlig IF (70 % jämfört med 46 % bland unga med lindrig IF), liksom dagligt musiklyssnande (68 % jämfört med 49 % bland unga med lindrig IF). Eleverna med måttlig IF pratar också oftare med vuxna om saker de sett på mobilen eller nätet (varje vecka: 38 % jämfört med 14 % bland unga med lindrig IF) och datorspel de spelat (varje vecka: 29 % jämfört med 19 % bland unga med lindrig IF). Unga med måttlig IF har också i betydligt lägre utsträckning utsatts för att någon varit dum mot dem på mobilen eller nätet (10 % jämfört med 32 % bland unga med lindrig IF).

¹⁶ Löfgren-Mårtensson 2008, Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtensson 2015

¹⁷ Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtensson 2017

Sammantaget pekar detta mot att medieformer som kräver liten input från användaren (musik, tv-program) dominerar i gruppen med måttlig IF. Den medieteknik som är vanligare bland dem än bland unga med lindrig IF är sådan som är förhållandevis enkel att använda (tv, surfplatta). Att de med måttlig IF talar mer med föräldrarna än unga med lindrig IF kan tolkas som att de behöver mer stöd i sin medieanvändning. Att de i betydligt mindre utsträckning utsätts för elakheter på nätet har med all säkerhet sin förklaring i att de använder sociala medier i betydligt mindre utsträckning (23 % jämfört med 57 % bland unga med lindrig IF).

Vid en jämförelse med data från Ungar & medier framträder en bild där medieanvändningen hos unga med måttlig IF avviker mer från genomsnittet än de med lindrig IF, beroende på graden av nedsättning.

Sammanfattning och slutsatser

Statens medieråd har bl.a. i uppgift att följa medieutvecklingen när det gäller barn och unga, samt sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediasituation. Uppgiften gäller alla barn och unga i Sverige, genomsnittet, men även grupper med särskilda behov. Den här undersökningen har som mål att bidra till en ökad kunskap om hur barn med intellektuella funktionsnedsättningar använder medier – för att vuxna i deras närhet ska ha ett aktuellt faktaunderlag som kan facilitera deras stödfunktion. Vid en jämförelse med data från Ungar & medier-undersökningarna är den tydligaste skillnaden i medievardag hos unga med IF att det konsekvent är en stor grupp som svarar att de ibland eller aldrig använder en teknik eller medietjänst. Detta gäller samtliga de medieaktiviteter det ställts frågor om, även de där dagliga aktiviteter (t.ex. att titta på filmer eller tv-program) är vanligare bland elever i särskolan. Detsamma gäller innehav av medieteknik: trots att det är vanligare att unga med IF äger surfplattor och tv-apparater, är det också större andelar bland dem som inte har någon tillgång till sådana alls.

Stora delar av medieanvändningen bland unga med IF liknar den som kan iakttas bland yngre barn i Ungar & medier-studierna. Det är exempelvis vanligare att en genomsnittlig 9–12-åring har en egen mobil (85 % har det), än att unga med IF i 17–18-årsåldern har det (74 %). Även avseende datorer och spelkonsoler är innehavet lägre bland eleverna i särskolan, medan de något oftare än genomsnittet har egna surfplattor och tv-apparater. De har alltså oftare apparater som har enklare användargränssnitt eller kräver liten eller ingen input från användaren. Mer komplicerade gränssnitt kan göra det alltför svårt för gruppen att använda medietekniken. I en svensk kvalitativ studie av medieanvändningen bland unga med IF, visade sig programuppdateringar medföra problem för gruppen. Medan programuppdateringar ofta har som förment syfte att tillföra nya funktioner och förbättra användarupplevelsen, upplever flera att när de precis lärt sig ett spel eller annat program, så ändras allt och inget fungerar längre som de är vana.¹⁸ Användarupplevelsen försämras alltså av uppdateringen.

Kvalitativa studier har också visat att användningen av sociala medier bland unga med IF är mer konsumtionsinriktad än aktivt producerande. Många nöjer sig med att följa andras interaktion, men postar lite eller inget själva.¹⁹

Det är väl belagt i forskningen att ålder är en starkt diskriminerande faktor för barns medieanvändning. Den intellektuella funktionsnedsättningen innebär dock att medieanvändningen bland unga med IF mer liknar den bland yngre barn, än den bland jämnåriga utan IF. I föreliggande rapport är det egentligen bara på två områden där medieanvändning bland eleverna i särskolan avviker starkt från den hos barn i 9–12-årsåldern.

För det första handlar det om utsattheten på nätet. Barnen i genomsnittgruppen är betydligt mindre utsatta för elakheter och mobbning på nätet innan nått tonåren – sådana företeelser brukar kulminera i de lägre tonåren. Unga med IF utsatts inte bara oftare för detta än de yngre i genomsnittgruppen; det är nästan dubbelt så vanligt med sådana kränkningar jämfört med hos jämnåriga.

För det andra handlar det om konsumtionen av pornografi, där den dagliga konsumtionen bland IF är högre än genomsnittet, och därmed betydligt högre än bland 9–12-åringar i genomsnittgruppen.

Utifrån föreliggande data går det inte att säga något om vilken personlig betydelse medieanvändningen har för unga med IF eller om denna skiljer sig från andra barns upplevelser.

¹⁸ Alfredsson Åberg, Kjellberg & Hemmingsson 2018

¹⁹ Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtensson 2015

Andra studier har dock visat att gruppens onlinekommunikation kan sägas ha två olika sidor. Å ena sidan är många unga med IF socialt isolerade, och nätet kan fungera som en hjälp till umgänge. Å andra sidan blir de också i högre utsträckning än genomsnittet utsatta för e-mobbning, blir lurade och ibland sexuellt utnyttjade på nätet.²⁰

Unga med IF är användare sociala medier i betydligt lägre utsträckning än genomsnittsgruppen. betydligt mer restriktiva med att visa bilder på sig själva, använda sitt riktiga namn samt visa vilken skola de går på än vad genomsnittet är. Givet att de i högre utsträckning utsatts för elakheter på nätet förvånar det inte att de är mer försiktiga. En annan, mer spekulativ, tolkning är att detta beror på att de upplever sin funktionsnedsättning som stigmatiserande.

Föreliggande rapport är – såvitt vi vet – den första kvantitativa kartläggningen av medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning. Den visar på att gruppen ifråga inte bara har svårare att utnyttja det digitala informationssamhällets möjligheter, utan att de också är mer utsatta för baksidorna av onlinelivet. Det är tydligt att det behövs mer kunskap om deras förutsättningar och vilka insatser som behövs för att en redan utsatt grupp ska kunna delta i det samtida informationssamhället på samma villkor som alla andra.

²⁰ Löfgren-Mårtensson, Molin & Sorbring 2018

Litteratur

- Alfredsson Ågren, Kristin, Anette Kjellberg & Helena Hemmingsson (2018) Access to and use of the Internet among adolescents and young adults with intellectual disabilities in everyday settings, *Journal of Intellectual & Developmental Disability*
- Davidsson, Pamela, Palm , Matti & Melin Mandre, Åsa (2018). *Svenskarna och internet 2018*. IIS, Internetstiftelsen i Sverige. https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2018.pdf
- Finlay, W.M.L. & Lyons, E. (2001). Methodological issues in interviewing and using self-report questionnaires with people with mental retardation. *Psychological Assessment*, 13.
- Hartley, S. L. & MacLean, W.E. (2006) A review of the reliability and validity of Likert-type scales for people with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*. 50(11):813–827
- Jenaro, C., Flores, N., Vega, V., Cruz, M., Pérez, M. C., & Torres, V. A. (2018). Cyberbullying among adults with intellectual disabilities: Some preliminary data. *Research in developmental disabilities*, 72, 265-274.
- Löfgren-Mårtenson, Lotta (2008) Love in cyberspace: Swedish young people with intellectual disabilities and the Internet. *Scandinavian Journal of Disability Research* 10(2): 125-138
- Löfgren-Mårtenson, Lotta, Emma Sorbring & Marin Molin (2015) "T@ngled Up in Blue": Views of Parents and Professionals on Internet Use for Sexual Purposes Among Young People with Intellectual Disabilities.
- Löfgren-Mårtenson, Lotta, Emma Sorbring & Marin Molin (2018) H@ssles and Hopes on the Internet: What Professionals Have Encountered in Dealing with Internet Use and Sexuality among Youths with Intellectual Disabilities. *Papers of Social Pedagogy* 1/8:51-65.
- Molin, Martin, Emma Sorbring & Lotta Löfgren-Mårtenson (2015) Teachers' and parents' views on the Internet and social media usage by pupils with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, Vol. 19(1) 22–33
- Molin, Martin, Emma Sorbring & Lotta Löfgren-Mårtenson (2017) New Em@ncipatory Landscapes? Young People With Intellectual Disabilities, Internet Use, and Identification Processes. *Advances in Social Work*, Vol. 18 No. 2.
- Ohlsson, Jonas (red.) (2018). *Nordicom-Sveriges mediebarometer 2017*. Göteborg: Nordicom
- Sharabi, A, & Margalit, M (2011) Virtual friendships and social distress among adolescents with and without learning disabilities: the subtyping approach. *European Journal of Special Needs Education* 26(3): 379-394
- Ungar & medier 2017*. (2017). Stockholm: Statens medieråd.
<https://www.statensmedierad.se/download/18.7b0391dc15c38ffbccd9a238/1496243409783/Ungar%20och%20medier%202017.pdf>